

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01.06.2016, sp. zn. 23 Cdo 5730/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.5730.2015.1

Číslo: 120/2018

Právní věta: Za zneužití dominantního postavení soutěžitele nelze považovat, že dominantní soutěžitel neuzavřel požadovaný obchod (prodej sebraného elektroodpadu) s žádným subjektem, ani jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, kterým brání v jejím využití jinému soutěžiteli.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.06.2016

Spisová značka: 23 Cdo 5730/2015

Číslo rozhodnutí: 120

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Hospodářská soutěž

Předpisy: § 11 písm. f) předpisu č. 143/2001Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2015, sp. zn. 3 Cmo 390/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 7. 2012, č. j. 19 Cm 5/2011-152, ve znění opravného usnesení ze dne 2. 8. 2012, č. j. 19 Cm 5/2011-156, zamítl žalobu na uložení povinnosti žalované uhradit žalobkyni částku ve výši 21 803 238 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II a III).

2. Předmětem sporu je požadavek žalobkyně na uložení povinnosti žalované zaplatit ji předmětnou částku jako náhradu škody (ušlý zisk), jehož by žalobkyně dosáhla, pokud by s ní žalovaná uzavřela smlouvu na dodávky vyřazených lednic a praček, jež žalovaná shromažďuje v rámci kolektivního systému výrobců ohledně sběru vyřazených spotřebičů. Podle žalobkyně nic nebrání žalované vyhovět její poptávce po vyřazených elektrospotřebičích. Pokud žalovaná toto odmítá, zneužívá tím dle názoru žalobkyně své dominantní postavení na trhu vyřazených spotřebičů.

3. Soud prvního stupně zjistil, že žalovaná jako provozovatel kolektivního systému zajišťujícího

výrobcům systémové řešení zpětného odběru a zpracování elektroodpadu se svými „klienty“ uzavírá smlouvy o zajištění zpracování, využití a odstranění elektroodpadu, předmětem které je úprava vzájemných práv a závazků vyplývajících z organizování sběru elektroodpadu nařízeného zákonem o odpadech. Podle soudu ze žádného ustanovení této smlouvy nevyplývá jakékoliv omezující opatření zakazující dodavatelům elektroodpadu do systému tento elektroodpad „dodávat“ jinému subjektu, tj. i žalobkyni. Pokud elektroodpad žalobkyni prodávat nechtějí, ať již z jakýchkoliv důvodů, nelze toto přičítat žalované. Sama žalovaná též nemá žádnou povinnost stanovenou zákonem k dodávkám elektroodpadu žalobkyni. Žalovaná navíc nemá živnostenské oprávnění „nákup a prodej za účelem dalšího prodeje“, tudíž není oprávněna tuto činnost (po prodávání vyřazeného elektroodpadu) vykonávat, jelikož by se jednalo o neoprávněné podnikání. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná žádnou povinnost neporušila, a proto nemůže odpovídat za vzniklou škodu (ušlý zisk).

4. K otázce tvrzeného omezení hospodářské soutěže soud prvního stupně uvedl, že v řízení nebylo prokázáno, že by žalovaná omezovala hospodářskou soutěž, a to proto, že žalobkyně a žalovaná nejsou soutěžitelé na relevantním trhu. Podle soudu žalovaná neobchoduje, nevykupuje a dále neprodává elektroodpad za účelem dalšího zpracování. Je pouze tím, kdo byl založen za účelem organizace zpětného odběru vyřazených elektrospotřebičů. Skutečným soutěžitelem žalobkyně jsou až koneční zpracovatelé vyřazeného elektroodpadu, nikoliv organizátor samotného sběru.

5. Soud prvního stupně uzavřel, že soudním rozhodnutím nelze vstupovat do podnikatelských aktivit účastníků a fakticky nutit žalovanou k uzavření závazkového vztahu týkajícího se dodávek elektroodpadu, pokud jeden z účastníků tento závazek uzavřít nechce. Odpovědnost za následek by byla na místě pouze v případě nedovoleného omezení hospodářské soutěže, což se však žalobkyni prokázat nepodařilo.

6. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 5. 2015, č. j. 3 Cmo 390/2014-288, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I potvrdil a ve výroku pod bodem II změnil. Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

7. Odvolací soud dovodil, že § 37 zákona o odpadech obsahuje mj. jednoznačnou právní úpravu zpracování a využívání elektroodpadu, a to zejména ohledně žalobkyní uváděné možnosti předání elektrozařízení k novému použití. Dovodil, že pokud bylo prokázáno, že žalovaná vyloučila v rámci svého systému pro sebe realizaci možnosti nového použití pro zařízení a použité elektrospotřebiče ze sběru a zpětného odběru vůbec nepředává k novému použití, pak zákonnou úpravu nerespektuje. V takovém případě je věcí příslušných orgánů státní správy na úseku hospodaření s odpady, aby byla přijata náprava. Uvedené však platí z hlediska veřejného práva, nikoliv v soukromoprávním vztahu. Zákon nezakládá povinnost žalované takové spotřebiče nabídnout třetím osobám mimo systém k dalšímu obchodování, k dalšímu uvedení na trh. Byť tedy zákon uvažuje s přednostním opětovným užitím elektrospotřebičů a jejich komponent, je na subjektech účastnících v systému odděleného sběru a zpětného odběru, zda a jakým způsobem bude jimi toto realizováno, popř. kterým z nich.

8. Odvolací soud uzavřel, že byť žalovaná při své činnosti sama nezajišťuje plnění § 37m odst. 2 zákona o odpadech a neuzavřela se žádnou třetí osobou smlouvu o zajištění znovuuvedení použitých spotřebičů na trh, nelze dovozovat pro ni povinnost uzavřít smlouvu se žalobkyní a s odmítnutím uzavření takové smlouvy spojovat porušení právní povinnosti a právo na náhradu škody. Žalovaná rovněž nebrání dalším subjektům v tom, aby takovou smlouvu k plnění § 37m odst. 2 zákona o odpadech uzavřeli.

9. Odvolací soud dále dovodil, že případ podléhá přezkumu z hlediska tuzemského i unijního soutěžního práva, jelikož žalovaná má na trhu odděleného sběru a zpětného odběru použitých elektrospotřebičů a elektroodpadu dominantní postavení. Zákonem o ochraně hospodářské soutěže není zakázáno ono dominantní postavení, ale jeho zneužívání k újmě jiných soutěžitelů nebo

spotřebitelů. To v řízení prokázáno nebylo. Svědčí tomu i skutečnost, že ani Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nezahájil řízení ohledně případného zneužití dominantního postavení a potvrdil, že jednání žalované nelze považovat za zneužití dominantního postavení.

10. Na základě výše uvedeného odvolací soud dospěl k závěru, že z hlediska uplatněného nároku na náhradu škody nebylo žalované prokázáno porušení právní povinnosti, s níž by byla tvrzená škoda spojena. Žalované nelze ani přičítat tvrzené zneužití dominantního postavení na trhu. Nejsou tedy splněny podmínky vzniku odpovědnosti žalované za škodu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním.

12. Přípustnost podaného dovolání zakládá na tom, že v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyly řešeny následující otázky:

-zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat pouze diskriminační jednání vůči jinému soutěžiteli, aniž by soud současně zvažoval naplnění jiných skutkových podstat zneužívajícího jednání, respektive zda lze uzavřít, že dominantní soutěžitel nezneužil svého dominantního postavení,

-zda lze za zneužití dominantního postavení na trhu považovat jednání soutěžitele v dominantním postavení na trhu, který k újmě ostatních soutěžitelů a spotřebitelů odmítá dodávat poptávané zboží, aniž by pro to existovaly ospravedlnitelné důvody,

-zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat také jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, který brání jinému soutěžiteli v jejím využívání,

-zda lze při stanovování výše škody způsobené zneužitím dominantního postavení vycházet také z předpokladu, jak by se vyvíjel trh, kdyby nebyl škodlivým jednáním narušen,

-zda lze při zjišťování výše škody způsobené zneužitím dominantního postavení v souladu s ustanovením § 136 o. s. ř. určit výši škody úvahou soudu, jestliže lze výši nároků žalobkyně zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec.

13. Důvodem dovolání je dle dovolatelky nesprávné právní posouzení věci, tj. závěr odvolacího soudu, že žalovaná nezneužila svého dominantního postavení a neporušila zákon o ochraně hospodářské soutěže, neboť nijak nezvýhodnila ve své činnosti soutěžitele tím, že by žalobkyně požadovanou smlouvu uzavřela s třetí osobou a bez relevantních důvodů uzavření obdobné smlouvy odmítla žalobkyni. Dovolatelka je toho názoru, že žalovaná je subjektem s dominantním postavením v oblasti trhu se zpětně odebranými a odděleně sebranými elektrospotřebiči. Podle § 11 odst. 1 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže platí, že zneužitím dominantního postavení je i odmítnutí poskytnout jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu přístup k vlastním přenosovým sítím nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením.

14. Dle dovolatelky dále žalovaná záměrně nedodržuje hierarchii způsobů nakládání s odpady, která je vyjádřena v § 9a zákona o odpadech, dle které má příprava k opětovnému použití přednost před recyklací odpadů nebo jiným využitím. Žalovaná toto záměrně nerespektuje a dodává sebraná elektrozařízení pouze zpracovatelům elektroodpadu k jejich recyklaci, což prostřednictvím svých zaměstnanců důsledně kontroluje. Fakticky tak deformuje trh s použitými elektrospotřebiči, neboť vybudovala silnou síť zpětného odběru elektrozařízení, avšak žalobkyni cíleně a dlouhodobě brání v přístupu k této síti.

15. Žalobkyně nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že žalovaná své dominantní postavení nezneužila, neboť nijak nezvýhodnila ve své činnosti jiné soutěžitele tím, že by žalobkyni požadovanou smlouvu uzavřela s třetí osobou a bez relevantního důvodu odmítla uzavřít celou smlouvu s žalobkyní. V řízení bylo prokázáno, že žalovaná dodává sebrané elektrozařízení zpracovatelům odpadu. I tyto osoby jsou soutěžiteli a konkurenty žalobkyně na trhu nakládání se zpětně odebranými elektrozařízeními, což odvolací soud zcela pominul. V tomto ohledu je zcela nerozhodné, že záměrem žalobkyně bylo vrátit na trh použité elektrospotřebiče jako celek, zatímco zájmem zpracovatelů elektroodpadu je využít toliko materiály, z nichž jsou elektrozařízení zhotovena. Zatímco zpracovatelům elektroodpadu žalovaná zpětně odebrané elektrospotřebiče dodává, žalobkyni bezdůvodně dodávky odpírá.

16. Dovolatelka dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že se žalobkyně žalobou domáhá jakéhosi hypotetického ušlého zisku, který je podmíněn splněním dalších okolností. Odvolací soud nijak nevymezil, z jakého důvodu se domnívá, že nárok žalobkyně nemůže obstát. Znalec při určování výše škody vycházel z částky, kterou by v předmětném období za obvyklých podmínek poškozená získala s přihlédnutím k nákladům vynaloženým na dosažení tohoto zisku.

17. S ohledem výše uvedené dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud jako soud dovolací změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že se žalobě vyhovuje, či aby rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

18. Ve vyjádření k dovolání považuje žalovaná podané dovolání za nedůvodné.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), se nejprve zabýval tím, zda je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř.

20. Dle ustanovení § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Po přezkoumání napadeného rozhodnutí dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání je přípustné, jelikož otázky, které vznáší dovolatelka, doposud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešeny, avšak dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Dovolatelka předně předkládá otázku, zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat pouze diskriminační jednání vůči jinému soutěžiteli, aniž by soud současně zvažoval naplnění jiných skutkový podstat zneužívajícího jednání, respektive zda lze uzavřít, že dominantní soutěžitel zneužil svého dominantního postavení, jestliže neuzavřel požadovaný obchod s žádným jiným subjektem.

23. Nejvyšší soud se ztotožňuje se stanoviskem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, že žalovaná je v tomto případě soutěžitelem žalobkyně. Dominantní postavení na trhu jednoho soutěžitele však

není samo o sobě postižitelné a protiprávní. Je zakázáno pouze zneužití tohoto dominantního postavení. Bez ohledu na důvody, pro které dominantní postavení některý soutěžitel má, znamená to především, že takový subjekt má zvláštní odpovědnost nedovolit, aby jeho jednání ohrozilo skutečnou soutěž na společném trhu. Ke zneužití dominantního postavení musí dojít k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. V řízení nebylo prokázáno, že by se žalovaná chovala k jednotlivým soutěžitelům různě, že by zvýhodňovala některé obchodní partnery a jiné nikoli. Nebyl naplněn žádný z projevů zneužití dominantního postavení uvedených v demonstrativním výčtu v § 11 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže.

24. Dovolatelka namítá, že za zneužití dominantního postavení lze považovat jednání soutěžitele v dominantním postavení na trhu, který k újmě ostatních soutěžitelů a spotřebitelů odmítá dodávat poptávané zboží, aniž by pro to existovaly ospravedlnitelné důvody. Takové jednání za zneužití dominantního postavení považovat nelze, jelikož zákon neukládá povinnost prodeje sebraného elektroodpadu dalším subjektům. Je na vůli žalované, zda bude dodávat elektroodpad dalším subjektům, které o něj projeví zájem. Otázku, zda žalovaná postupem, který volí při nakládání s odpady, porušuje stanovenou hierarchii pořadí nakládání s odpady dle § 9a odst. 1 zákona o odpadech, musí řešit příslušný správní orgán. Ten posuzuje dodržování zákona o odpadech a v případě zjištěného pochybení zajišťuje kroky vedoucí k nápravě takového pochybení na úrovni veřejnoprávní.

25. Další otázkou, kterou dovolatelka vznáší, je, zda lze za zneužití dominantního postavení soutěžitele považovat také jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, který brání jinému soutěžiteli v jejím využívání. Podle § 11 odst. 1 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže platí, že za zneužití dominantního postavení je možné považovat také odmítnutí poskytnout jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu přístup k vlastním přenosovým sítím nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením, které soutěžitel v dominantním postavení vlastní nebo využívá na základě jiného právního důvodu, pokud jiní soutěžitelé z právních nebo jiných důvodů nemohou bez spoluužívání takového zařízení působit na stejném trhu jako dominantní soutěžitelé, kteří přitom neprokáží, že takové spoluužívání není z provozních nebo jiných důvodů možné anebo je od nich nelze spravedlivě požadovat.

26. Dovolací soud dospěl k závěru, že systém kolektivního zpětného sběru vyřazených elektrospotřebičů nelze považovat za přenosovou síť, obdobný rozvod nebo jiné infrastrukturní zařízení ve smyslu zákona o ochraně hospodářské soutěže. K tomu, co se pod tím rozumí, se vyjadřuje komentář k zákonu o ochraně hospodářské soutěže v § 11 následovně: „Skutková podstata se uplatní zejména v tzv. síťových odvětvích, a to v oblasti energetiky, v telekomunikacích a v železniční dopravě, neboť infrastruktura (zařízení, sítě, rozvody) bude vždy považovat za monopol; je totiž z hlediska finanční či technické náročnosti nebo neuskutečnitelnosti (často i z urbanistických důvodů) vyloučeno vybudování alternativních zařízení (jen stěží si lze představit, že na jednom distribučním území bude existovat více paralelních distribučních sítí). Bude se jednat zejména o zařízení, která slouží k přenosu, přepravě, rozvodu a distribuci elektrické energie, zemního plynu, tepla nebo vody, nebo o telekomunikační síť nebo železniční infrastrukturu. V úvahu ovšem přicházejí i zařízení, jakými jsou rozsáhlé skladovací prostory pro zemní plyn (i když to nemusí platit a priori – srov. Total/Gaz de France), přístav, letiště, obslužné plochy přístavu, počítačový rezervační systém sloužící v letecké dopravě (Sabena) apod.“ (viz RAUS, David. Zákon o ochraně hospodářské soutěže: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-470-5.). Trh s vyřazenými elektrospotřebiči nepodléhá těmto specifickým oborovým omezením. K vyřazeným elektrospotřebičům je možné dostat se i jinou cestou než pouze odkupem ze systému zpětného odběru zařízení, který provádí žalovaná. Za zneužití dominantního postavení soutěžitele nelze považovat, že dominantní soutěžitel neuzavřel požadovaný obchod (prodej sebraného elektroodpadu) s žádným subjektem, ani jednání vlastníka sítě zpětného odběru elektrozařízení, kterým brání v jejím

využití jinému soutěžiteli. Jednání žalované tak nelze považovat za rozporné s § 11 písm. f) zákona o ochraně hospodářské soutěže.

27. Další otázky, které dovolatelka vznáší ohledně stanovení výše ušlého zisku, nezakládají přípustnost stanoveného dovolání. Soudy dospěly v řízení k závěru, že žalovaná není odpovědná za škodu, a proto se zjišťováním výše škody nezabývaly. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí jen pro úplnost uvedl svůj názor na tuto otázku opřený o judikaturu Nejvyššího soudu. Z toho důvodu se Nejvyšší soud nebude k možné konstrukci nároku na ušlý zisk v rozhodnutí o dovolání vyjadřovat.

28. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) zamítl, neboť není důvodné.